

PROCEDURA DE EXAMINARE A LITIGIILOR ELECTORALE

Igor BANTUȘ¹

Analiza conceptului de protecție a drepturilor electorale relevă importanța fundamentală a mecanismelor de soluționare a litigiilor electorale, acestea constituind un instrument esențial al garanției juridice a dreptului de vot. Litigiile electorale intervin în situațiile în care drepturile electorale sunt încălcate, fiind necesară intervenția autorităților competente pentru restabilirea lor, în vederea unei garantări eficiente a dreptului cetățenilor de a alege și de a fi aleși.

Prezentul articol examinează cadrul normativ și mecanismele procedurale de soluționare a litigiilor electorale în Republica Moldova. Sunt analizate cele două forme de examinare a contestațiilor: procedura administrativă, realizată de organele electorale ierarhic superioare, și procedura judiciară, care oferă protecție constituțională și acces la instanțele competente. Studiul evidențiază competențele actorilor instituționali implicați, termenele legale, precum și condițiile de admisibilitate ale contestațiilor.

Totodată, se subliniază caracterul complementar al celor două proceduri și importanța unei reglementări clare, coerente și eficiente pentru asigurarea deplină a drepturilor electorale.

Cuvinte-cheie: litigii electorale, proces electoral, drepturi electorale, organe electorale, alegeri.

PROCEDURE FOR EXAMINING ELECTORAL DISPUTES

Igor BANTUȘ¹

The analysis of the concept of electoral rights protection reveals the fundamental importance of electoral dispute resolution mechanisms, as they constitute an essential instrument of the legal guarantee of the right to vote. Electoral disputes arise when electoral rights are violated, requiring the intervention of competent authorities to restore them, with the aim of effectively ensuring citizens' right to vote and to be elected.

This article examines the normative framework and procedural mechanisms for resolving electoral disputes in the Republic of Moldova. It analyzes the two forms of complaint review: the administrative procedure, conducted by hierarchically superior electoral bodies, and the judicial procedure, which provides constitutional protection and access to competent courts. The study highlights the competencies of the institutional actors involved, the legal deadlines, as well as the admissibility conditions of the complaints.

At the same time, the complementary nature of the two procedures is emphasized, along with the importance of a clear, coherent, and effective regulation to ensure the full protection of electoral rights.

Key words: electoral disputes, electoral process, electoral rights, electoral bodies, elections.

INTRODUCERE

Litigiile electorale constituie un element fundamental al procesului democratic, reflectând confruntările juridice ce pot apărea în cadrul exercitării drepturilor electorale, atât de către cetățeni, cât și de către alți actori implicați în procesul electoral. Aceste litigii reprezintă un instrument esențial pentru apărarea și realizarea principiilor democratice, cum ar fi universalitatea, egalitatea, transparența și legalitatea alegerilor. Ele apar ca urmare a

INTRODUCTION

Electoral disputes represent a fundamental element of the democratic process, reflecting the legal confrontations that may arise in the exercise of electoral rights, both by citizens and by other actors involved in the electoral process. These disputes serve as an essential tool for the defense and realization of democratic principles such as universality, equality, transparency, and the legality of elections.

¹ Conferențiar universitar, doctor în drept, Catedra „Drept public”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: igorbantus@yahoo.com; ORCID ID: 0009-0007-1421-0374
Associate Professor, PhD, Chair of „Public law”, Academy of the MIA of the Republic of Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: igorbantus@yahoo.com; ORCID ID: 0009-0007-1421-0374

aplicării normelor dreptului electoral în contextul unor situații concrete, în care interesele participanților la procesul electoral se pot afla în conflict.

În acest sens, identificarea și analizarea formelor de soluționare a litigiilor electorale este o sarcină de o importanță majoră, întrucât vizează nu doar restabilirea drepturilor lezate, ci și menținerea integrității procesului electoral în ansamblu. Reglementarea legală a acestor proceduri reflectă voința legiuitorului de a institui mecanisme eficiente și echitabile de apărare a drepturilor electorale, atât în plan administrativ, cât și judiciar.

Studiul de față își propune să analizeze în profunzime procedura de examinare a litigiilor electorale în Republica Moldova, cu accent pe dubla natură a acesteia: administrativă și judiciară. Sunt abordate temeiurile juridice, competențele instituțiilor implicate, termenele de depunere și examinare, precum și efectele juridice ale hotărârilor adoptate. În mod special, este subliniată complementaritatea celor două proceduri și rolul lor în vederea asigurării unei protecții eficiente a drepturilor electorale ale cetățenilor.

METODOLOGIE

La elaborarea prezentului articol au fost utilizate metode științifice specifice cercetării juridice, care au permis o abordare complexă și riguroasă a tematicii litigiilor electorale, precum sinteza, analiza sistemică, metoda comparativă și cea logică.

DISCUȚII ȘI REZULTATE

Litigiile electorale, fiind o expresie a raporturilor juridice electorale care apar ca urmare a reglementării unor relații sociale prin normele dreptului electoral, determină componența subiecților lor în raport cu ansamblul subiecților dreptului electoral. Relațiile sociale care necesită suport juridic nu pot lua naștere, exista și evolua fără participarea unor actori specifici. Acești actori, în calitate de subiecți de drept, reprezintă elemente potențiale ale raporturilor juridice și devin participanți activi la acestea prin dobândirea unor atribute juridice suplimentare, precum drepturi și obligații juridice subiective. Astfel, identificarea cercului de persoane care con-

They emerge from the application of electoral law norms in concrete situations where the interests of the participants in the electoral process may be in conflict.

In this regard, identifying and analyzing the forms of resolving electoral disputes is a task of major importance, as it concerns not only the restoration of infringed rights but also the preservation of the integrity of the electoral process as a whole. The legal regulation of these procedures reflects the legislator's intention to establish efficient and fair mechanisms for the protection of electoral rights, both at the administrative and judicial levels.

This study aims to conduct an in-depth analysis of the procedure for examining electoral disputes in the Republic of Moldova, with a focus on its dual nature: administrative and judicial. The analysis covers the legal grounds, the competencies of the institutions involved, the deadlines for submission and examination, as well as the legal effects of the decisions adopted. Particular emphasis is placed on the complementarity of the two procedures and their role in ensuring the effective protection of citizens' electoral rights.

METHODOLOGY

The drafting of this article employed scientific methods specific to legal research, which enabled a complex and rigorous approach to the topic of electoral disputes, such as synthesis, systemic analysis, the comparative method, and the logical method.

DISCUSSIONS AND RESULTS

Electoral disputes, as an expression of electoral legal relations arising from the regulation of certain social relations by electoral law norms, determine the composition of their subjects in relation to the overall subjects of electoral law. Social relations requiring legal regulation cannot arise, exist, and evolve without the participation of specific actors. These actors, as legal subjects, represent potential elements of legal relations and become active participants in them by acquiring additional legal attributes, such as subjective rights and legal obligations. Therefore, identifying the group of

stituie subiecte de drept reprezintă un prim și esențial pas în procesul de aplicare a normelor juridice în viața socială. Chiar la această etapă, normele juridice sunt implementate în practică, prin determinarea subiecților care pot să fie purtători de drepturi și obligații. În acest context, cercetătorul A. O. Kazanțev propune „clasificarea litigiilor electorale în funcție de subiectul examinării în cele soluționate pe cale administrativă și cele soluționate pe cale judiciară” [1, p. 51].

Referindu-ne la legislația electorală națională, vom menționa că aceasta prevede două modalități de examinare a litigiilor electorale: în procedură administrativă (prin organele electorale ierarhic superioare) și în procedură judiciară (în instanțele de judecată).

„Aceste modalități de examinare a litigiilor electorale se deosebesc după cadrul de persoane care au dreptul de înaintare a contestației respective, după obiectul (conținutul conflictului electoral) contestației, după procedura de examinare a litigiului, după efectele juridice ale hotărârilor adoptate. În același timp și modalitatea administrativă și judiciară de examinare a contestațiilor în cazurile de încălcare a drepturilor electorale ale cetățenilor se completează reciproc în calitatea lor de modalități relativ autonome de asigurare a drepturilor cetățenilor consacrate în Constituția Republicii Moldova” [2, p. 190].

Procedura administrativă de examinare a litigiilor electorale

La examinarea și soluționarea contestațiilor electorale, organele electorale se vor conduce de Constituția Republicii Moldova, Codul electoral, legislația națională în vigoare, precum și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Astfel, articolul 27 din Codul electoral prevede, printre alte atribuții ale Comisiei Electorale Centrale, dreptul de a „examina cererile și contestațiile în condițiile Codului electoral și ale Codului administrativ, adoptând hotărâri executorii pe marginea lor” [3, art. 27 lit. s)].

La rândul lor, consiliile electorale de circumscripție „examinează cererile și contestațiile asupra hotărârilor și a acțiunilor/inacțiunilor birourilor electorale ale secțiilor de votare, după caz, ale consiliilor electorale de circumscripție de nivelul întâi, concurenților electorali și ale grupurilor de inițiativă înre-

individuals who constitute legal subjects is the first and essential step in applying legal norms in social life. Even at this stage, legal norms are implemented in practice by determining the subjects capable of bearing rights and obligations. In this context, the researcher A.O. Kazanțev proposes „the classification of electoral disputes according to the subject of examination into those resolved administratively and those resolved judicially” [1, p. 51].

Referring to the national electoral legislation, it should be noted that it provides for two methods of examining electoral disputes: through administrative procedure (by hierarchically superior electoral bodies) and through judicial procedure (in the courts of law).

„These methods of examining electoral disputes differ in terms of the categories of persons entitled to file the respective complaint, the subject matter (the content of the electoral conflict) of the complaint, the procedure for examining the dispute, and the legal effects of the decisions adopted. At the same time, both the administrative and judicial methods of examining complaints in cases of violations of citizens' electoral rights complement each other as relatively autonomous mechanisms for ensuring the rights of citizens enshrined in the Constitution of the Republic of Moldova” [2, p. 190].

Administrative procedure for the examination of electoral disputes.

In examining and resolving electoral complaints, the electoral bodies shall be guided by the Constitution of the Republic of Moldova, the Electoral Code, the applicable national legislation, as well as the international treaties to which the Republic of Moldova is a party.

Thus, article 27 of the Electoral Code, among other duties of the Central Electoral Commission, provides the right to „examine requests and complaints under the conditions of the Electoral Code and the Administrative Code, adopting binding decisions on them” [3, art. 27 lit. s)].

In turn, district electoral councils “examine requests and complaints regarding the decisions and actions/inactions of precinct electoral bureaus, or where applicable, of first-level district electoral councils, electoral competitors and registered initiative groups, as well as those

gistrate, precum și cele cu privire la finanțarea campaniilor electorale ale candidaților independenți în alegerile locale” [3, art. 37 alin. (1) lit. j) și k)].

Respectiv, articolul 41 din Codul electoral, printre alte atribuții ale birourilor electorale ale secțiilor de votare, prevede „examinarea solicitărilor în legătură cu erorile din listele electorale” [3, art. 41 lit. b)].

În teoria dreptului electoral, soluționarea litigiilor electorale de către organele electorale este denumită procedură administrativă. Totuși, este important de subliniat că termenul „administrativ” nu este utilizat aici în sensul său juridic general, ci doar pentru a desemna contestarea încălcărilor drepturilor electorale ale cetățenilor prin inițierea litigiilor electorale în cadrul organelor electorale ierarhic superioare, conform procedurilor stabilite de Capitolul XIII Secțiunea 1 din Codul electoral al Republicii Moldova.

Abordând aspectele legate de procedura administrativă de soluționare a litigiilor electorale, este necesar, în primul rând, să menționăm baza juridică a unei astfel de proceduri de examinare și soluționare a acestor litigii. În primul rând, procedura administrativă de soluționare a litigiilor electorale este reglementată de Codul electoral al Republicii Moldova, care stabilește posibilitatea aplicării procedurii administrative pentru contestarea încălcărilor drepturilor electorale ale cetățenilor și conține dispoziții de bază ce reglementează această procedură. Totodată, este necesar să definim noțiunea de „contestație” în sensul prevăzut de Codul electoral.

Potrivit articolului 91 alineatul (1) din Codul electoral al Republicii Moldova, „contestația reprezintă o cerere sau sesizare în formă scrisă, inclusiv o cerere prealabilă, prin care: a) se cere revizuirea, anularea, în tot sau în parte, ori emiterea unui act administrativ de către organul electoral, realizarea unei acțiuni sau obligarea organului electoral la inacțiune; b) se contestă acțiunile/inacțiunile considerate ca ilegale ale subiecților înregistrați, acreditați sau confirmați ori care urmează a fi înregistrați, acreditați sau confirmați de către organele electorale; c) se contestă faptele considerate ca încălcare a modului de reflectare a campaniei electorale, de difuzare sau de plasare a publicității electorale; d) se contestă faptele considerate ca încălcare a cadrului normativ cu

concerning the financing of electoral campaigns of independent candidates in local elections” [3, art. 37 paragraph (1) lit. j) and k)].

Additionally, article 41 of the Electoral Code, among other duties of precinct electoral bureaus, provides for „examining requests concerning errors in the electoral lists” [3, art. 41 lit. b)].

In the theory of electoral law, the resolution of electoral disputes by electoral bodies is referred to as an administrative procedure. However, it is important to emphasize that the term „administrative” is not used here in its general legal sense, but rather to designate the mechanism of challenging violations of citizens’ electoral rights by initiating disputes before higher hierarchical electoral bodies, in accordance with the procedures set out in Chapter XIII, Section 1 of the Electoral Code of the Republic of Moldova.

When analyzing the aspects of the administrative procedure for settling electoral disputes, it is first necessary to mention the legal basis for such an examination and resolution process. Firstly, the administrative procedure for resolving electoral disputes is regulated by the Electoral Code of the Republic of Moldova, which provides the possibility of applying the administrative route to challenge violations of citizens’ electoral rights and contains basic provisions regulating this process. At the same time, it is necessary to define the notion of a „complaint” as provided by the Electoral Code.

According to article 91 paragraph (1) of the Electoral Code of the Republic of Moldova, „a complaint represents a request or notification in written form, including a prior request, through which: a) the revision, annulment, in whole or in part, or the issuance of an administrative act by an electoral body is requested, the performance of an action or the obligation of the electoral body to refrain from acting; b) the actions/inactions considered illegal of the subjects registered, accredited, or confirmed, or those to be registered, accredited, or confirmed by electoral bodies are contested; c) facts considered as violations of the manner in which the electoral campaign is covered, and electoral advertising is disseminated or displayed, are contested; d) facts considered as

privire la finanțarea partidelor politice, a campaniilor electorale, a candidaților desemnați, a grupurilor de inițiativă și a participanților la referendum; e) se formulează critici în legătură cu alte încălcări ale legislației electorale”.

Articolul 91 alineatul (2) din Codul electoral al Republicii Moldova prevede în mod direct că contestațiile depuse în condițiile Codului electoral „se examinează de către organele electorale, respectându-se ierarhia acestora”, iar alineatul (3) continuă: „legalitatea actelor administrative ale organului electoral emitent, precum și acțiunile/inacțiunile acestuia se contestă direct la organul electoral ierarhic superior”.

Contestațiile referitoare la acțiunile sau inacțiunile considerate ilegale ale subiecților electorali se depun la organul electoral responsabil de înregistrare, acreditare, confirmare sau care urmează să realizeze aceste proceduri pentru subiecții electorali în cauză.

Contestațiile privind finanțarea partidelor politice, campaniilor electorale, precum și a altor competitori sau subiecți electorali se adresează Comisiei Electorale Centrale. Excepție fac *contestațiile referitoare la finanțarea candidaților independenți, a grupurilor de inițiativă în alegerile locale și a primarului înregistrat ca participant la referendumul local*, care se soluționează de către consiliile electorale de circumscripție.

Contestațiile legate de reflectarea alegerilor de către furnizorii de servicii media sunt examinate de Consiliul Audiovizualului, în conformitate cu prevederile Codului electoral și ale Codului serviciilor media audiovizuale.

Contestațiile privind pregătirea și/sau plasarea publicității electorale, inclusiv cele referitoare la conținutul materialelor publicitare, sunt analizate de organele electorale, în măsura în care privesc acțiunile sau inacțiunile subiecților electorali înregistrați, confirmați sau care urmează să fie înregistrați ori confirmați de acestea [3, art. 91 alin. (4), (6), (7) și (8)].

Analizând aceste norme juridice, remarcăm faptul că acestea prevăd clar aplicarea procedurii administrative de contestare exclusiv pentru:

- deciziile, hotărârile și acțiunile/inacțiunile organelor electorale;
- acțiunile/inacțiunile considerate ilegale ale subiecților înregistrați, acreditați sau

breaches of the regulatory framework regarding the financing of political parties, electoral campaigns, designated candidates, initiative groups, and referendum participants are contested; e) complaints are formulated regarding other violations of electoral legislation”.

Article 91 paragraph (2) of the Electoral Code of the Republic of Moldova directly states that disputes lodged under the Electoral Code „are examined by electoral bodies in accordance with their hierarchical structure”, and paragraph (3) further stipulates: „the legality of administrative acts of the issuing electoral body, as well as its actions/inactions, is challenged directly with the higher-level electoral body”.

Complaints concerning actions or inactions deemed illegal by electoral subjects are submitted to the electoral body responsible for their registration, accreditation, confirmation, or for carrying out these procedures for the relevant electoral subjects.

Complaints regarding the financing of political parties, electoral campaigns, and other competitors or electoral subjects are addressed to the Central Electoral Commission. An exception applies to *complaints concerning the financing of independent candidates, initiative groups in local elections, and a mayor registered as a participant in a local referendum*, which are resolved by district electoral councils.

Complaints related to media coverage of elections by service providers are examined by the Audiovisual Council, in accordance with the Electoral Code and the Audiovisual Media Services Code.

Complaints regarding the preparation and/or placement of electoral advertising, including the content of campaign materials, are reviewed by electoral bodies, insofar as they relate to the actions or inactions of electoral subjects who are registered, confirmed, or in the process of being registered or confirmed by those bodies [3, art. 91 paragraph (4), (6), (7) and (8)].

A review of these legal provisions reveals that they clearly restrict administrative dispute procedures exclusively to the following cases:

- decisions, resolutions, and actions/in-

confirmați ori care urmează a fi înregistrați, acreditați sau confirmați de către organele electorale;

– finanțarea partidelor politice, campaniilor electorale, precum și a altor competitori sau subiecți electorali;

– contestațiile referitoare la finanțarea candidaților independenți, a grupurilor de inițiativă în alegerile locale și a primarului înregistrat ca participant la referendumul local;

– pregătirea și/sau plasarea publicității electorale.

Contestația poate fi depusă în scris, expediată prin poștă sau transmisă în formă electronică la autoritatea competentă.

Contestația va conține următoarele elemente obligatorii:

a) denumirea autorității căreia i se solicită examinarea contestației;

b) numele și prenumele sau denumirea contestatarului, precum și alte date de identificare și de corespondență ale acestuia;

c) descrierea faptelor invocate ca presupuse încălcări, în particular drepturile vătămăte, cu excepțiile prevăzute de Codul electoral, indicarea temeiului juridic, după caz, enumerarea și anexarea probelor ce confirmă faptele invocate, precum și cerințele contestatarului;

d) data depunerii contestației și semnătura contestatarului sau a reprezentantului acestuia [3, art. 92 alin. (1) și (2)].

Organele electorale verifică din oficiu dacă sunt întrunite condițiile pentru admisibilitatea contestației. Dacă este inadmisibilă, contestația se declară ca atare prin hotărâre a organului electoral [3, art. 93 alin. (1) și (2)].

Analizând normele juridice din Capitolul XIII Secțiunea 1 a Codului electoral, conchidem că *obiectul contestației îl constituie acțiunile, inacțiunile și hotărârile Comisiei Electorale Centrale, consiliilor electorale de circumscripție, birourilor electorale, concurenților electorali, furnizorilor de servicii media, Consiliului Audiovizualului și altor subiecți electorali.*

În calitate de *subiect* al contestației poate fi *alegătorul, candidatul desemnat, grupul de inițiativă, blocul electoral, concurentul electoral sau participantul la referendum* care revendică încălcarea drepturilor sale legitime prevăzute de Codul electoral și de alte acte normative în domeniul electoral. Pot depune contestații și *partidele politice* care au dreptul de a participa la scrutin.

actions of electoral bodies;

– actions/inactions deemed illegal by subjects registered, accredited, confirmed, or about to be registered, accredited, or confirmed by the electoral bodies;

– financing of political parties, electoral campaigns, and other competitors or electoral subjects;

– complaints concerning the financing of independent candidates, initiative groups in local elections, and mayors registered as referendum participants;

– preparation and/or placement of electoral advertising.

The complaint may be submitted in writing, sent by mail, or electronically to the competent authority.

The complaint must contain the following mandatory elements:

a) the name of the authority to which the complaint is addressed;

b) the complainant's name or organization, along with identifying and contact details;

c) a description of the facts alleged as violations, particularly the infringed rights, except as provided in the Electoral Code, indication of the legal basis, if applicable, listing and attaching evidence supporting the claims, and the complainant's requests;

d) the date of submission and the signature of the complainant or their representative [3, art. 92 paragraph (1) and (2)].

Electoral bodies must verify *ex officio* whether the complaint meets admissibility criteria. If it is inadmissible, the complaint is dismissed by decision of the electoral body [3, art. 93 paragraph (1) and (2)].

A review of the legal provisions in Chapter XIII Section 1 of the Electoral Code establishes that the *object matter of complaints includes the actions, inactions, and decisions of the Central Electoral Commission, district electoral councils, precinct electoral bureaus, electoral candidates, media service providers, the Audiovisual Council, and other electoral subjects.*

The subject of the complaint may be the voter, the nominated candidate, the initiative group, the electoral bloc, the electoral contestant, or the referendum participant who claims a violation of their legitimate rights as provid-

Funcționarii electorali, observatorii, precum și asociațiile obștești care au solicitat acreditarea observatorilor pot depune contestații împotriva organului electoral care le-a aplicat sancțiuni prevăzute de articolul 102 alineatele (6) și (8) al Codul electoral. În aceste cazuri, legalitatea hotărârii se contestă la organul electoral ierarhic superior [3, art. 94, alin. (1) și (2)].

Ceea ce ține de *termenele de depunere a contestațiilor*, la articolul 95 al Codului electoral se prevede că, „în perioada electorală, termenul general de depunere a contestațiilor este de 3 zile, care se calculează începând cu ziua următoare zilei în care a fost săvârșită acțiunea, a fost identificată inacțiunea sau a fost adoptată hotărârea.

În cazurile prevăzute de Codul electoral sau de alte acte normative, contestațiile nu se pot depune mai târziu de ziua alegerilor sau de o altă dată (circumstanță) determinată sau determinabilă.

Contestațiile care vizează faptele considerate ca încălcare a cadrului normativ cu privire la finanțarea partidelor politice, a campaniilor electorale, a candidaților desemnați, a grupurilor de inițiativă și a participanților la referendum se depun la organul electoral responsabil în termen de 3 zile de la identificarea încălcărilor, inclusiv după ziua alegerilor, dar până la validarea mandatelor.

Contestațiile privind reflectarea alegerilor de către furnizorii de servicii media se depun la Consiliul Audiovizualului în termen de 3 zile de la identificarea încălcărilor sau difuzarea programului audiovizual prin care au fost vătămăte drepturile contestatarului.

Cererile de acordare a dreptului la replică se depun la instituția mass-media în termen de 2 zile de la difuzarea/publicarea informației. Dreptul la replică se acordă în termen de 3 zile de la depunerea cererii/contestației, în condiții egale/similare cu cele în care au fost lezate drepturile legitime.

Cererile de anulare a înregistrării, a acreditării sau a confirmării subiecților electorali se depun la organul electoral competent cel târziu cu 5 zile înainte de ziua alegerilor. Cererile depuse după acest termen se examinează concomitent cu centralizarea și confirmarea rezultatelor alegerilor.

Contestațiile înregistrate la organele electorale depuse după ziua votării ce se refe-

ed by the Electoral Code and other legal acts in the field of electoral law. Political parties entitled to participate in the elections may also file complaints.

Electoral officials, observers, and civil society organizations accredited as observers may file complaints against an electoral body that imposed sanctions under article 102 paragraph (6) and (8) of the Electoral Code. In such cases, the legality of the decision is challenged at the higher-level electoral body [3, art. 94 paragraph (1) and (2)].

As for *the time limits for submitting complaints*, article 95 of the Electoral Code provides that „during the electoral period, the general time limit for submitting complaints is 3 days, which is calculated starting from the day following the day on which the action was committed, the inaction was identified, or the decision was adopted.

In the cases provided by the Electoral Code or other normative acts, complaints may not be submitted later than election day or another determined or determinable date (circumstance).

Complaints concerning acts considered to violate the regulatory framework on the financing of political parties, electoral campaigns, nominated candidates, initiative groups, and referendum participants shall be submitted to the competent electoral body within 3 days from the identification of the violations, including after election day, but before the validation of mandates.

Requests for the right to reply must be submitted to the media institution within 2 days from the broadcast/publication of the information. The right to reply must be granted within 3 days of the request/complaint, under conditions equal to those in which the complainant's legitimate rights were violated.

Requests for annulment of registration, accreditation, or confirmation of electoral subjects must be submitted to the competent electoral body no later than 5 days before Election Day. Requests submitted after this deadline are reviewed concurrently with tabulation and confirmation of electoral results.

Complaints filed with electoral bodies after Election Day regarding violations of the

ră la încălcările ce vizează exercitarea dreptului la vot, organizarea procedurilor electorale din ziua votării și/sau stabilirea rezultatelor votării de către organele electorale, precum și alte încălcări prin care au fost lezate drepturile contestatarilor și influențate rezultatele votării, pot fi depuse în termen de 3 zile din ziua votării.

Cererile privind renumărarea voturilor pot fi depuse la Comisia Electorală Centrală sau, după caz, Curtea Constituțională în termen de 3 zile de la aducerea la cunoștința publică a rezultatelor preliminare ale votării” [3, art. 95].

Fiecare contestatar are obligația de a susține cu probe faptele pe care își bazează pretențiile formulate, fiind responsabil pentru veridicitatea și calitatea probelor prezentate. Responsabilitatea de a demonstra respectarea termenului legal pentru depunerea contestației revine contestatarului. Pentru contestațiile care vizează hotărârile organelor electorale, sarcina de a dovedi legalitatea acestora revine organelor în cauză [3, art. 96].

La depunerea contestației se va ține cont de competența autorităților publice în materie de examinare a contestațiilor, de tipul scrutinului, de pretensele încălcări și locul unde acestea au fost săvârșite, precum și de cerințele care se înaintează. Pornind de la prevederile Codului electoral și ale altor acte normative conexe, competența de examinare a contestațiilor revine:

1) *consiliilor electorale de circumscripție* – în cazul contestațiilor depuse în condițiile capitolului XIII al Codului electoral. Consiliile electorale au competența de a examina și:

a) cererile de anulare – în cazul subiecților electorali înregistrați, acreditați sau confirmați de către consiliul electoral respectiv;

b) contestațiile împotriva hotărârilor birourilor electorale de aprobare a procesului-verbal privind rezultatele numărării voturilor și/sau a raportului asupra activității acestora în perioada electorală;

c) contestațiile împotriva hotărârilor consiliilor electorale de circumscripție de nivelul întâi de aprobare a procesului-verbal privind rezultatele votării pe circumscripție și/sau a raportului asupra activității acestora în perioada electorală, precum și împotriva celor cu privire la declararea candidaților aleși, atribuirea și validarea mandatelor aleșilor locali, confirmarea listelor candidaților supleanți în

right to vote, electoral procedures on voting day, and/or tabulation of votes, as well as any other violations that harmed complainants and influenced the voting results, may be submitted within 3 days from the day of voting.

Requests for vote recounts may be submitted to the Central Electoral Commission or, where applicable, the Constitutional Court within 3 days of the public announcement of preliminary results” [3, art. 95].

Each complainant is obliged to support the facts on which their claims are based with evidence and is responsible for the veracity and quality of the submitted evidence.

The complainant bears responsibility for proving that the complaint was filed within the legal deadline.

For complaints regarding decisions of electoral bodies, the burden of proof regarding their legality lies with the issuing body [3, art. 96].

When filing a complaint, attention must be paid to the jurisdiction of public authorities handling complaints, the type of election, the alleged violations, the location of those violations, and the formal requirements.

Based on the Electoral Code and related normative acts, the competence for examining complaints is assigned to:

1) *district electoral councils* – for complaints filed under Chapter XIII of the Electoral Code. These councils may also examine:

a) requests for annulment – regarding subjects registered, accredited, or confirmed by the respective council;

b) complaints against precinct electoral bureaus’ decisions approving vote count protocols and/or reports on their election activities;

c) complaints against first-level district electoral councils’ decisions approving constituency vote-count protocols and/or reports on their election activities, and against declarations of elected candidates, assignment and validation of local mandates, confirmation of substitute candidate lists for local elections;

2) Central Electoral Commission – for complaints filed under Chapter XIII of the Electoral Code. The Commission also considers:

a) requests for annulment – regarding subjects registered, accredited, or confirmed

alegerile locale;

2) *Comisiei Electorale Centrale* – în cazul contestațiilor depuse în condițiile capitolului XIII al Codului electoral. Comisia Electorală Centrală examinează și:

a) cererile de anulare – în cazul subiecților electorali înregistrați, acreditați sau confirmați de către comisie;

b) cererile privind renumărarea voturilor – în cazul dezacordului cu rezultatele preliminare ale votării la alegerile locale și referendumurile locale;

c) contestațiile împotriva hotărârilor organelor electorale cu privire la rezultatele votării și/sau privind aprobarea raportului asupra activității acestora în perioada electorală;

d) contestațiile împotriva hotărârilor cu privire la declararea candidaților aleși, atribuirea și validarea mandatelor aleșilor locali, confirmarea listelor candidaților supleanți în alegerile locale;

3) *Consiliului Audiovizualului* – în cazul contestațiilor depuse în condițiile capitolului XIII al Codului electoral, precum și al cererilor prevăzute de Codul serviciilor media audiovizuale.

După dizolvarea birourilor electorale sau, după caz, a consiliilor electorale de circumscripție, acestea sunt substituite de Comisia Electorală Centrală în cadrul procedurilor de examinare a contestațiilor și litigiilor electorale [3, art. 97].

În cazul în care aceeași contestație este depusă concomitent la mai multe organe electorale, aceasta se examinează de către organul electoral ierarhic superior organului ale cărui acțiuni/inacțiuni și hotărâri se contestă, iar în cazul acțiunilor/inacțiunilor concurenților electorali, ale participanților la referendum sau ale grupurilor de inițiativă, precum și ale altor subiecți electorali – de către organul electoral care i-a înregistrat, acreditat sau confirmat. Conflictele de competență dintre organele electorale se examinează de către Comisia Electorală Centrală.

În cazul contestațiilor ce vizează finanțarea campaniilor electorale ale candidaților desemnați de partidele politice sau blocurile electorale și în care se formulează cerința de aplicare a sancțiunii privind anularea înregistrării acestora, organul electoral care a înregistrat candidații va demara exami-

by the Commission;

b) requests for vote recounts – in case of disagreement with preliminary local election or referendum results;

c) complaints against the decisions of electoral bodies regarding the voting results and/or the approval of the report on their activity during the electoral period;

d) complaints against decisions on declaring elected candidates, assignment and validation of local mandates, confirmation of substitute candidate lists for local elections;

3) *Audiovisual Council* – for complaints under Chapter XIII of the Electoral Code, and for requests provided by the Audiovisual Media Services Code.

After dissolution of precinct electoral bureaus or, as appropriate, district electoral councils, these are replaced by the Central Electoral Commission for the purposes of examining complaints and electoral disputes [3, art. 97].

If the same complaint is submitted simultaneously to multiple electoral bodies, it is examined by the higher-level body to which the actions/inactions and decisions are attributed. In cases involving actions/inactions by electoral competitors, referendum participants, initiative groups, or other electoral subjects, the complaint is examined by the electoral body that registered, accredited, or confirmed them. Jurisdiction disputes between electoral bodies are resolved by the Central Electoral Commission.

In the case of complaints concerning the financing of electoral campaigns of candidates nominated by political parties or electoral blocs, where the request includes the application of the sanction of annulment of their registration, the electoral body that registered the candidates shall begin examining this request only after the complaint has been reviewed by the Central Electoral Commission with respect to the facts alleged by the complainant as violations related to campaign financing, and based on the findings and decisions issued by the commission following its examination.

If the complaint contains allegations of facts deemed illegal, but the examination of these facts falls within the jurisdiction of multiple competent (electoral) authorities, the electoral body that received the complaint shall be-

narea acestei cerințe doar după examinarea contestației de către Comisia Electorală Centrală în partea faptelor considerate de contestatar ca încălcări privind finanțarea campaniei electorale, precum și în temeiul constatărilor și soluțiilor emise de comisie ca urmare a examinării.

Dacă în contestație se comunică fapte considerate ca ilegale, dar examinarea acestora este de competența mai multor organe abilitate (electorale), organul care a recepționat contestația va demara examinarea contestației pe partea competenței ce îi revine, iar pe celelalte aspecte sesizate o va remite autorităților responsabile [3, art. 99].

În perioada electorală, autoritățile competente examinează contestațiile în termen de 3 zile de la depunere, dar nu mai târziu de ziua alegerilor. Prin derogare de la prevederile date, termenul de examinare nu poate depăși:

a) termenul-limită stabilit pentru înregistrarea, acreditarea sau confirmarea subiecților electorali de către organele electorale;

b) termenul de 3 zile până la ziua votării, în cazul cererilor de anulare a înregistrării, acreditării sau confirmării subiecților electorali, sau, după caz, este concomitent cu centralizarea rezultatelor votării și confirmarea rezultatelor alegerilor;

c) sau este concomitent cu examinarea rezultatelor alegerilor, în cazul contestațiilor privind finanțarea campaniilor electorale ale concurenților electorali, precum și ale altor subiecți electorali.

Examinarea contestațiilor privind finanțarea partidelor politice nu se supune termenelor de prescripție menționate mai sus. Contestațiile depuse în ziua alegerilor se examinează în aceeași zi, cu excepțiile stabilite de Codul electoral, iar cele depuse după încheierea votării se examinează concomitent cu procedura de centralizare și confirmare a rezultatelor alegerilor, inclusiv de validare a mandatelor candidaților aleși.

Cererile privind renumărarea voturilor în cazul dezacordului cu rezultatele preliminare ale votării se examinează în termen de 3 zile de la depunere. Dacă se dispune renumărarea voturilor, procedura se organizează în termen de 5 zile în condițiile stabilite de Comisia Electorală Centrală.

Contestațiile depuse între cele două tu-

gin the examination with respect to the aspects within its competence and shall forward the remaining aspects to the responsible authorities [3, art. 99].

During the electoral period, competent authorities must examine complaints within 3 days of filing, but no later than election day. Notwithstanding this general rule, the deadline for examination cannot exceed:

a) the cutoff established for registration, accreditation, or confirmation of electoral subjects by electoral bodies;

b) the 3 day period prior to election day, in the case of requests for the annulment of the registration, accreditation, or confirmation of electoral subjects, or, as the case may be, it coincides with the tabulation of the voting results and the confirmation of the election outcomes;

c) coincide with the election results confirmation and mandate validation process in cases of complaints about the financing of electoral campaigns of electoral competitors and other electoral subjects.

The examination of complaints concerning the financing of political parties is not subject to the aforementioned limitation periods.

Complaints filed on election day must be reviewed on the same day, except where the Electoral Code specifies otherwise. Complaints filed after polling ends are considered alongside the process of centralizing and confirming results, including validating elected candidates' mandates.

Requests for vote recounts, in cases of disagreement with preliminary results, are examined within 3 days of filing. If a recount is ordered, it must be organized within 5 days, under conditions set by the Central Electoral Commission.

Complaints submitted between two rounds of voting are examined within 3 days of filing or, if applicable, simultaneously with the second-round results confirmation and mandate validation process.

Following this, district electoral councils or, as applicable, the Constitutional Court confirm election results, validate mandates, and confirm lists of substitute candidates only after all complaints have been finally resolved.

For justified reasons related to the com-

ruri de scrutin se examinează în termen de 3 zile de la depunere sau, după caz, concomitent cu procedura de stabilire și confirmare a rezultatelor alegerilor și validare a mandatelor candidaților aleși după organizarea celui de-al doilea tur de scrutin. Consiliile electorale de circumscripție, după caz, Curtea Constituțională confirmă rezultatele alegerilor, validează mandatele candidaților aleși și confirmă listele candidaților supleanți doar după soluționarea definitivă a contestațiilor.

Din motive justificate legate de complexitatea obiectului contestației și/sau conduita subiecților contestației, termenul general poate fi prelungit cu cel mult 2 zile. Această prelungire are efect doar dacă este comunicată în scris, inclusiv prin e-mail, participanților la procedura litigioasă, cel târziu în ultima zi a expirării termenului inițial de examinare stabilit, împreună cu motivele prelungirii [3, art. 100].

Hotărârea pe marginea contestațiilor se adoptă cu votul majorității absolute a membrilor organului electoral, în conformitate cu procedura descrisă în regulamentul de activitate al acestui organ. Organul electoral, după examinarea contestației, este în drept să adopte următoarele soluții:

- a) să declare inadmisibilă contestația;
- b) să admită integral sau parțial contestația;
- c) să respingă contestația ca fiind neîntemeiată;
- d) să constate încălcările prevederilor cadrului normativ electoral și/sau să oblige părțile să înlăture încălcările stabilite;
- e) să aplice sau să solicite aplicarea sancțiunilor pentru încălcările constatate.

În cazul contestării hotărârilor emise de organele electorale ierarhic inferioare, organul electoral ierarhic superior are dreptul:

- a) să declare inadmisibilă contestația;
- b) să respingă contestația și să mențină în vigoare hotărârea organului electoral ierarhic inferior;
- c) să admită contestația și să modifice sau, după caz, să anuleze parțial ori integral hotărârea organului electoral ierarhic inferior, adoptând o nouă hotărâre.

În cazul contestațiilor privind reflectarea alegerilor de către furnizorii de servicii media, Consiliul Audiovizualului adoptă decizii și întreprinde măsurile de rigoare în conformitate

plexity of the subject matter of the complaint and/or the conduct of the parties involved, the general time limit may be extended by no more than 2 days. This extension is effective only if it is communicated in writing, including by e-mail, to the participants in the dispute procedure no later than the last day of the initially established examination period, along with the reasons for the extension [3, art. 100].

The decision regarding the complaint shall be adopted by an absolute majority vote of the members of the electoral body, in accordance with the procedure set out in its rules of procedure.

After examining the complaint, the electoral body is entitled to adopt one of the following solutions:

- a) to declare the complaint inadmissible;
- b) to admit the complaint in whole or in part;
- c) to reject the complaint as unfounded;
- d) to establish violations of the provisions of the electoral legal framework and/or to require the parties to remedy the established violations;
- e) to apply or request the application of sanctions for the established violations.

In the case of appeals against decisions issued by lower-level electoral bodies, the higher-level electoral body has the right to:

- a) declare the complaint inadmissible;
- b) reject the complaint and uphold the decision of the lower-level electoral body;
- c) admit the complaint and either amend or, as the case may be, partially or fully annul the decision of the lower-level electoral body, adopting a new decision.

In the case of complaints concerning the coverage of elections by media service providers, the Audiovisual Council shall adopt decisions and take appropriate measures in accordance with the procedure established by the Audiovisual Media Services Code, except for the deadlines and procedures applicable under the Electoral Code.

Decisions of electoral bodies and those of the Audiovisual Council issued under this chapter are enforceable from the moment of adoption, except in cases where their enforcement is suspended [3, art. 101].

te cu procedura stabilită de Codul serviciilor media audiovizuale, cu excepția termenelor și a procedurii aplicabile conform Codului electoral. Hotărârile organelor electorale și deciziile Consiliului Audiovizualului emise în condițiile prezentului capitol sunt executorii din momentul adoptării, cu excepția cazurilor de suspendare a executării acestora [3, art. 101].

Din cele menționate putem concluziona că procedura administrativă de examinare a litigiilor electorale presupune că hotărârile și acțiunile sau inacțiunile organului electoral pot fi atacate la organul electoral ierarhic superior.

Procedura judiciară de examinare a litigiilor electorale

Pentru a analiza procedura judiciară de examinare a litigiilor electorale, este crucial să identificăm temeiul juridic al acesteia. Potrivit articolului 8 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948, „orice persoană are dreptul să se adreseze în mod efectiv instanțelor judiciare competente împotriva actelor care încalcă drepturile fundamentale recunoscute prin constituție sau lege”.

Dreptul de a alege și de a fi ales reprezintă unul dintre drepturile constituționale fundamentale ale cetățenilor, în special în statele care se declară democratice. În Republica Moldova, acest drept este consacrat de articolul 38 din Constituție, care garantează cetățenilor dreptul de a vota și de a fi aleși. Aceste drepturi fundamentale beneficiază de protecție judiciară, conform articolului 20 din Constituția Republicii Moldova, care prevede: „Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime”. Această prevedere constituțională constituie fundamentul pentru dezvoltarea legislației electorale, în special în domeniul protecției judiciare a drepturilor electorale și al soluționării litigiilor electorale.

Astfel, conform articolului 91 alineatul (3) al Codului electoral, după parcurgerea procedurii prealabile, care presupune contestarea legalității actelor administrative ale organului electoral emitent, precum și a acțiunilor sau inacțiunilor acestuia la organul electoral ierarhic superior, decizia organului electoral emitent sau, după caz, decizia organului electoral ierarhic superior privind soluționarea cererii

From the above, we conclude that the administrative procedure allows the challenge of electoral body decisions and actions/inactions to the hierarchical electoral body.

Judicial procedure for examination of electoral disputes.

To analyze the judicial procedure for examining electoral disputes, it is crucial to identify its legal basis.

According to Article 8 of the Universal Declaration of Human Rights, adopted by the United Nations General Assembly on December 10, 1948, „everyone has the right to an effective remedy by the competent national tribunals for acts violating the fundamental rights granted by the constitution or by law”.

The right to vote and to be elected is one of the fundamental constitutional rights of citizens, especially in states that declare themselves democratic. In the Republic of Moldova, this right is enshrined in article 38 of the Constitution, which guarantees citizens the right to vote and to be elected. These fundamental rights benefit from judicial protection, according to article 20 of the Constitution of the Republic of Moldova, which provides: „Everyone shall have the right to effective redress by the competent courts for acts violating his/her rights, freedoms, and legitimate interests”. This constitutional provision forms the foundation for the development of electoral legislation, particularly in the area of judicial protection of electoral rights and the resolution of electoral disputes.

Thus, according to article 91 paragraph (3) of the Electoral Code, after completing the preliminary procedure, which involves contesting the legality of administrative acts of the issuing electoral body, as well as its actions or inactions, before the hierarchically superior electoral body, the decision of the issuing electoral body or, as the case may be, the decision of the hierarchically superior electoral body regarding the resolution of the preliminary request may be directly challenged before the competent court of law corresponding to the territorial jurisdiction where the challenged electoral body is located.

Actions in administrative litigation concerning the legality of the decisions of the Cen-

prealabile poate fi contestată direct în instanța de judecată competentă, corespunzătoare razei teritoriale în care se află organul electoral vizat.

Acțiunile în contencios administrativ privind legalitatea hotărârilor Comisiei Electorale Centrale și a deciziilor Consiliului Audiovizualului legate de reflectarea alegerilor, precum și cele privind acțiunile sau inacțiunile acestora, se depun direct la Curtea de Apel Chișinău, fără a fi necesară respectarea procedurii prealabile [3, art. 91 alin. (5)].

Forma și conținutul contestațiilor depuse în instanța de judecată trebuie să respecte cerințele prevăzute de Codul administrativ [3, art. 92 alin. (5)], cererea de chemare în judecată incluzând:

- a) instanța la care a fost depusă;
- b) numele și prenumele sau denumirea reclamantului, domiciliul sau sediul acestuia; dacă reclamantul este o persoană juridică, se indică datele bancare și codul fiscal;
- c) numele și prenumele reprezentantului legal sau împuternicit și adresa lui, în cazul în care cererea se depune de un reprezentant;
- d) denumirea pârâtului în calitate de autoritate publică și sediul acesteia;
- e) pretențiile reclamantului;
- f) circumstanțele de fapt și de drept pe care reclamantul își întemeiază pretenția;
- g) enumerarea tuturor probelor pe care reclamantul le deține și le poate prezenta;
- h) datele despre respectarea procedurii prealabile, dacă o astfel de procedură este prevăzută de lege.

Cererea de chemare în judecată se semnează de reclamant sau de reprezentantul lui legal ori împuternicit. În plus, cererea poate include și alte informații relevante pentru soluționarea cauzei, precum și eventualele demersuri ale reclamantului [4, art. 211].

Înaintarea acțiunilor în contencios administrativ, precum și exercitarea căilor de atac împotriva actelor judecătorești se efectuează în termen de 3 zile, care se calculează începând cu ziua următoare zilei în care a fost săvârșită acțiunea, a fost identificată inacțiunea sau a fost adoptată hotărârea [3, art. 95 alin. (8)].

Depunerea contestațiilor nu suspendă executarea actelor emise de organele electorale sau de alte autorități competente, dacă actele administrative în domeniul electoral nu prevăd altfel ori autoritatea sau, după caz, instanța de

tral Electoral Commission and the decisions of the Audiovisual Council related to the coverage of elections, as well as those concerning their actions or inactions, are filed directly with the Chisinau Court of Appeal, without the need to observe the preliminary procedure [3, art. 91 paragraph (5)].

The form and content of appeals filed with the court must comply with the requirements set forth by the Administrative Code [3, art. 92 paragraph (5)], with the statement of claim including:

- a) the court where it was filed;
- b) the name and surname or the name of the claimant, as well as their domicile or registered office; if the claimant is a legal entity, banking details and tax identification number must be provided;
- c) the name and surname of the legal representative or authorized person and their address, if the claim is filed by a representative;
- d) the name of the defendant as a public authority and its registered office;
- e) the claimant's claims;
- f) the factual and legal circumstances on which the claimant bases their claims;
- g) a list of all evidence held by the claimant and that can be presented;
- h) information regarding compliance with the preliminary procedure, if such a procedure is provided by law.

The statement of claim must be signed by the claimant or their legal representative or authorized person. Additionally, the claim may include other relevant information for resolving the case, as well as any motions by the claimant [4, art. 211].

Filing administrative litigation actions, as well as exercising appeals against judicial acts, must be done within 3 days, calculated from the day following the day on which the action was taken, the inaction was identified, or the decision was adopted [3, art. 95 paragraph (8)].

The filing of appeals does not suspend the execution of acts issued by electoral bodies or other competent authorities, unless the administrative acts in the electoral field provide otherwise or the authority or, as the case may be, the court has ordered the suspension of the

judecată nu a dispus suspendarea executării actelor contestate în condițiile Codului administrativ [3, art. 95 alin. (11)].

La examinarea acțiunilor în domeniul electoral în ordinea procedurii contenciosului administrativ, instanțele de judecată au competență jurisdicțională după cum urmează:

1) judecătoriile în primă instanță soluționează contestațiile împotriva acțiunilor/inacțiunilor și a hotărârilor organelor electorale după efectuarea procedurii de examinare a cererii prealabile;

2) Curtea de Apel Chișinău soluționează în primă instanță:

a) contestațiile împotriva acțiunilor/inacțiunilor și a actelor administrative ale Comisiei Electorale Centrale;

b) contestațiile împotriva acțiunilor/inacțiunilor și a deciziilor Consiliului Audiovizualului;

3) curțile de apel soluționează cererile de apel împotriva actelor judecătorești emise de judecătorii în cadrul litigiilor electorale;

4) Curtea Supremă de Justiție soluționează cererile de recurs împotriva actelor judecătorești ale curților de apel adoptate în cadrul litigiilor electorale.

Acțiunea în contencios administrativ înaintată la instanța de judecată competentă se examinează în conformitate cu prevederile Codului electoral și ale Codului administrativ. În perioada electorală, programul instanțelor de judecată se organizează în așa fel încât contestațiile să poată fi depuse și examinate fără întârziere.

Acțiunile ce țin de garantarea exercitării dreptului la libera exprimare, precum și a unui echilibru între asigurarea dreptului la libera exprimare, apărarea onoarei și demnității, reputației profesionale și vieții private și de familie, înaintate în perioada electorală se examinează de instanța de drept comun, conform Legii nr. 64/2010 cu privire la libertatea de exprimare [3, art. 98].

În cazul în care aceeași contestație este adresată concomitent organelor electorale și instanței de judecată, contestația se va examina de instanța de judecată, cu excepția cazurilor în care nu a fost respectată procedura prealabilă de examinare [3, art. 99 alin. (2)].

În perioada electorală, instanțele judecătorești examinează litigiile electorale în

execution of the contested acts in accordance with the Administrative Code [3, art. 95 paragraph (11)].

When examining cases in the electoral field according to the administrative litigation procedure, the courts have jurisdiction as follows:

1) the district courts as courts of first instance resolve appeals against actions/inactions and decisions of electoral bodies after the preliminary examination procedure of the claim has been carried out;

2) the Chisinau Court of Appeal resolves as a court of first instance:

a) appeals against actions/inactions and administrative acts of the Central Electoral Commission;

b) appeals against actions/inactions and decisions of the Audiovisual Council;

3) the courts of appeal resolve appeals against judicial acts issued by district courts in electoral disputes;

4) the Supreme Court of Justice resolves cassation appeals against judicial acts of the courts of appeal adopted in electoral disputes.

An administrative litigation action filed with the competent court is examined in accordance with the provisions of the Electoral Code and the Administrative Code. During the electoral period, the court schedules are organized in such a way as to allow appeals to be submitted and examined without delay.

Actions related to guaranteeing the exercise of the right to freedom of expression, as well as ensuring a balance between protecting the right to freedom of expression and defending honor and dignity, professional reputation, and private and family life, submitted during the electoral period, are examined by the ordinary courts in accordance with Law no. 64/2010 regarding freedom of expression [3, art. 98].

If the same appeal is addressed simultaneously to the electoral bodies and the court, the appeal will be examined by the court, except in cases where the preliminary examination procedure was not followed [3, art. 99 paragraph (2)].

During the electoral period, courts examine electoral disputes within 3 days from the date of submission, but no later than election

termen de 3 zile de la depunerea acestora, dar nu mai târziu de ziua alegerilor, inclusiv în cadrul procedurilor de exercitare a căilor de atac [3, art. 100 alin. (1)].

Instanțele judecătorești adoptă și pronunță hotărâri și decizii, precum și emit încheieri în conformitate cu prevederile Codului administrativ și ale Codului de procedură civilă. Actele judecătorești emise în condițiile prezentului capitol sunt definitive și executorii din momentul pronunțării, cu excepția cazurilor de suspendare a executării acestora [3, art. 101].

În ceea ce privește procedura judiciară de examinare a litigiilor electorale, trebuie subliniat faptul că, spre deosebire de procedura administrativă de examinare a litigiilor electorale, procedura judiciară are un caracter universal. Aceasta permite contestarea nu doar a deciziilor, acțiunilor sau inacțiunilor organelor electorale, ci și a hotărârilor emise de alte autorități publice centrale sau locale, organizații sau instituții care încalcă drepturile electorale.

CONCLUZII

Reglementarea procedurii de examinare a litigiilor electorale în Republica Moldova constituie un element fundamental al garantării exercitării reale și eficiente a drepturilor electorale ale cetățenilor, fiind consacrate constituțional. Analiza efectuată relevă faptul că procedura administrativă de soluționare a contestațiilor are un caracter specializat și ierarhic, fiind realizată de către organele electorale în baza competențelor clar delimitate de Codul electoral. Aceasta oferă un mecanism operativ și flexibil de corectare a disfuncționalităților procesului electoral, contribuind la prevenirea escaladării conflictelor juridice și la menținerea integrității scrutinelor.

Pe de altă parte, procedura judiciară de examinare a litigiilor electorale oferă un cadru formal și imparțial de verificare a legalității actelor administrative sau a acțiunilor/inacțiunilor autorităților implicate în procesul electoral. Această procedură reprezintă o garanție de ordin constituțional pentru respectarea drepturilor fundamentale, în special a celor prevăzute la art. 20 și 38 din Constituție, asigurând accesul liber la justiție și protecția eficace a intereselor legitime ale cetățenilor și ale participanților la procesul electoral.

day, including within the procedures for exercising appeals [3, art. 100 paragraph (1)].

The courts adopt and pronounce judgments and decisions, as well as issue rulings in accordance with the provisions of the Administrative Code and the Civil Procedure Code.

Judicial acts issued under the provisions of this chapter are final and enforceable from the moment they are pronounced, except in cases where their execution is suspended [3, art. 101].

Regarding the judicial procedure for examining electoral disputes, it should be emphasized that, unlike the administrative procedure for examining electoral disputes, the judicial procedure has a universal character. It allows for the contestation not only of decisions, actions, or inactions of electoral bodies, but also of those issued by other central or local public authorities, organizations, or institutions that violate electoral rights.

CONCLUSIONS

The regulation of the procedure for examining electoral disputes in the Republic of Moldova constitutes a fundamental element in ensuring the real and effective exercise of citizens' constitutionally guaranteed electoral rights. The analysis conducted reveals that the administrative procedure for resolving complaints has a specialized and hierarchical character, being carried out by electoral bodies based on competences clearly defined by the Electoral Code. This procedure offers an operative and flexible mechanism for correcting dysfunctions in the electoral process, contributing to the prevention of legal conflicts from escalating and to the preservation of the integrity of elections.

On the other hand, the judicial procedure for examining electoral disputes provides a formal and impartial framework for verifying the legality of administrative acts or the actions/inactions of authorities involved in the electoral process. This procedure represents a constitutional guarantee for the protection of fundamental rights, particularly those provided in articles 20 and 38 of the Constitution, ensuring free access to justice and the effective protec-

Cele două proceduri, administrativă și judiciară, nu se exclud, ci se completează reciproc, formând un sistem coerent și integrat de soluționare a litigiilor în domeniul electoral. În practică, eficiența mecanismului de soluționare a contestațiilor depinde în mare măsură de respectarea strictă a termenelor, a competențelor și a formelor procedurale prevăzute de lege, precum și de profesionalismul și imparțialitatea autorităților competente.

Astfel, pentru asigurarea unei protecții eficiente a drepturilor electorale și pentru consolidarea încrederii cetățenilor în procesele democratice, este imperios necesară atât aplicarea corectă a procedurilor existente, cât și perfecționarea cadrului normativ și instituțional aferent soluționării litigiilor electorale în Republica Moldova.

tion of the legitimate interests of citizens and electoral participants.

The two procedures, administrative and judicial, do not exclude each other but are mutually complementary, forming a coherent and integrated system for resolving disputes in the electoral field. In practice, the efficiency of the dispute resolution mechanism largely depends on strict adherence to the deadlines, competences, and procedural forms prescribed by law, as well as on the professionalism and impartiality of the competent authorities.

Thus, to ensure the effective protection of electoral rights and to strengthen citizens' trust in democratic processes, it is imperative not only to apply the existing procedures correctly but also to improve the normative and institutional framework related to the resolution of electoral disputes in the Republic of Moldova.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Казанцев А.О. Избирательные споры в Российской Федерации (Конституционно-правовое исследование). Диссертация кандидата юридических наук. Челябинск, 2005. Disponibil: <http://www.dslib.net/konstitucion-pravo/izbiratelnye-sporu-v-rossijskoj-federacii-konstitucionno-pravovoe-issledovanie.html>
2. Ion Guceac. Drept electoral. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005.
3. Codul electoral al Republicii Moldova nr. 325 din 08.12.2022, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 426-427 din 23.12.2022.
4. Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116 din 19.07.2018, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 309-320 din 17.08.2018.